

ਹੁਦੇਦਾਰ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ।

10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਿਵਸ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼।

ਆਓ ਜਾਣੀਏ ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਦੇ ਜਨਮਦਾਤਾ ਡਾਕਟਰ ਸੈਮੂਅਲ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਹੈਨੀਮੈਨ ਬਾਰੇ ।

ਡਾ. ਸੈਮੂਅਲ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਹੈਨੀਮੈਨ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਐਲੋਪੈਥੀ, ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਅਤੇ ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਤਰੀਕੇ ਹਨ। ਹਰ ਸੰਭਵ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ’ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਐਲੋਪੈਥੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਅਤੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਬਿਹਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ।

‘ਵਿਸ਼ਵ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਿਵਸ’ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਵਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ: ਸੈਮੂਅਲ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਹੈਨੀਮੈਨ ਨੇ ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਕਰੋਨਾ ਦੇ ਦੌਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਕਾਰਨ ਐਲੋਪੈਥੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ (ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਐਲੋਪੈਥੀ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੇਅਸਰ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਜੋਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

ਆਓ ਜਾਣੀਏ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦੇ ਜਨਕ ਡਾਕਟਰ ਸੈਮੂਲ ਫਰੈਡਰਿਕ ਹੈਨੀਮੈਨ ਬਾਰੇ:-

ਸੈਮੂਅਲ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਹੈਨੀਮੈਨ ਦਾ ਜਨਮ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ 1755 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। 1796 ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਡਾਕਟਰੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਦਵਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਾ. ਸੈਮੂਅਲ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਹੈਨੀਮੈਨ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਸੈਮੂਅਲ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਹੈਨੀਮੈਨ ਦਾ ਜਨਮ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਮੀਸਨ ਡਰੌਸਡਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗ਼ਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਪਰ ਆਪ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਗ਼ਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅੱਧ-ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਟੋਰ ’ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਆਪ ਨੇ ਤੰਗੀਆਂ-ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਅਤੇ 1779 ਚ ਐਮ.ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।

ਸੈਮੂਅਲ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਹੈਨੀਮੈਨ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਾ ਜਨਮਦਾਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਆਪ ਨੇ ‘ਸਿਨਕੇਨਾ ਟਰੀ’ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਿਨਕੇਨਾ’ ਦੇ ਪੱਤੇ ਕਿਸੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਿਲਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮਲੇਰੀਏ ਦੇ ਲੱਛਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਡਾ. ਸੈਮੂਅਲ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਹੈਨੀਮੈਨ ਨੂੰ ਸੱਚ ਜਾਪੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਜਰਬਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਓਹੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ 1810 ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ।

ਡਾ: ਹੈਨੀਮੈਨ ਐਲੋਪੈਥੀ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਈ ਯੂਰਪੀਅਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ ਸਨ। ਉਹ ਰਸਾਇਣ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਸਟਰ ਸੀ। ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਜਰਮਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਡਾ: ਕੈਲੇਨ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ “ਕੈਲੇਨਜ਼ ਮੈਟੇਰੀਆ ਮੈਡੀਕਾ” ਵਿੱਚ ਵਰਣਿਤ ਕੁਇਨਾਈਨ ਨਾਮਕ ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਡਾ: ਸੈਮੂਅਲ ਹੈਨੀਮੈਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਡਾ: ਕੈਲੇਨ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵੱਲ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਕੁਇਨਾਈਨ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ “ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਇਨਾਈਨ। ਮਲੇਰੀਆ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਮਲੇਰੀਆ ਵਰਗੇ ਲੱਛਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।”

ਕੈਲੇਨ ਵੱਲੋਂ ਕਹੀ ਗਈ ਇਹ ਗੱਲ ਡਾ: ਹੈਨੀਮੈਨ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਲੈਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਰੀਬ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਮਲੇਰੀਆ ਵਰਗੇ ਲੱਛਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਜੜੀ ਬੂਟੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਲੇਰੀਆ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ। ਡਾਕਟਰ ਹੈਨੀਮੈਨ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਮਲੇਰੀਆ ਵਰਗੇ ਲੱਛਣ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਡਾ: ਹੈਨੀਮੈਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੁਇਨਾਈਨ ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਮਿੱਤਰ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਡਾ: ਹੈਨੀਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਜੜੀ ਬੂਟੀ ਵੀ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮਲੇਰੀਆ ਬੁਖਾਰ ਵਰਗੇ ਲੱਛਣ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ।

ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ‘ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਮਾਰਦਾ’ ਹੈ’ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜਿਹੇ ਜਿਹੜੀ ਬੀਮਾਰੀ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਓਹੀ ਦਵਾਈ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ ਜਿਹੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕਿ ਬੀਮਾਰੀ, ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਲੜੇ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਜਾਂ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਸੈਮੂਅਲ ਹੈਨੀਮੈਨ ਨੇ ‘ਇੰਡੀਵਿਜ਼ੁਅਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ’ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਖਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਹੋਣਗੇ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਬੁਖ਼ਾਰ ਨੂੰ ਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾਰੀ ਬਨਾਮ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਮਰੀਜ਼ ਬਨਾਮ ਦਵਾਈ ਦੀ ਚੋਣ ’ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਡਾ. ਸੈਮੂਅਲ ਸੈਮੂਅਲ ਹੈਨੀਮੈਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਪਰ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਸੱਚ ਹੋਇਆ।

ਵਿਸ਼ਵ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਿਵਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ :-

ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ: ਵਿਸ਼ਵ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਿਵਸ ਨੇ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਸਥਾਨ ’ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ ਹੋਮਿਓਪੈਥ, ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰਾਂ, ਖੋਜਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਿਵਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ’ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਿਵਸ 2024 ਦੀ ਥੀਮ :-

ਵਿਸ਼ਵ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਿਵਸ 2024 ਦਾ ਥੀਮ ਹੈ- “ਹੋਮਿਓਪਰੀਵਾਰ: ਇੱਕ ਸਿਹਤ, ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ”। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਰ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਧਾ ਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਵਾਇਟਲ ਫੋਰਸ’ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਬੀਮਾਰੀ ਆਪਣਾ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਦ ਇਹ ‘ਵਾਇਟਲ ਫੋਰਸ’ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਦਵਾਈ ਜਦੋਂ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਤੰਦਰੁਸਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਦੋਂ ਵੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਡਾ. ਸੈਮੂਅਲ ਸੈਮੂਅਲ ਹੈਨੀਮੈਨ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ’ਤੇ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਜਿਉਂਦਾ-ਜਾਗਦਾ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਥਿਰ ਹਨ ਪਰ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਹਿੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਪਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਗਾਇਬ ਹੈ? ਉਹ ਹੈ- ‘ਵਾਈਟਲ ਫੋਰਸ’ ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਤਾਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ।ਇਸੇ ਵਾਈਟਲ ਫੋਰਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਰੋਗ ਰੋਧਕ ਤੰਤਰ ਜਾਂ ਇਮਊਨ ਸਿਸਟਮ ਵੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ 2 ਜੁਲਾਈ 1843 ਨੂੰ 88 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।

ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਸਨ – ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ

ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਮਿੱਤਰ ਮੇਹਨ ਬੱਗੜ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਈ ਤੂੰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਦੇ ਨਾਂਮ ਦਾ ਸੁਣਿਆਂ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੇ ਸੂਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਦੀ ਵੱਧ ਗਈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੱਗੜ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਗਤ ਬਾਈ ! ਸੂਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ 6 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਹਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਨਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਨਾਲ ਕੱਲ ਨੂੰ ਚਾਰ ਬੰਗਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਵਾਵਾਂਗਾ। ਤੈਨੂੰ ਐਦਾਂ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਤੈਨੂੰ ਐਦਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬੱਗੜ ਸਾਹਬ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਨਾਲ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਭਾਜੀ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਦੇਸਤ ਮੰਗਤ ਗਰਗਨੇ ਨੇ ਤਾਂ ਜਸਪਾਲ ਜੀ ਬੜੀ ਹੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਿਲੇ , ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਸਪਾਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਨਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 26 ਜੁਲਾਈ 1934 ਨੂੰ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। 1947 ਦੇ ਬਟਵਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਬਾਲਾ ਆ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੰਬਈ ਚਲੇ ਗਏ। ਹੱਡ ਭੰਨਵੀ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਚਲਾਈ ਫਿਰ ਹੋਲੀ – ਹੋਲੀ ਹੋਰ ਟੈਕਸੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੇ । ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ‘ ਇਹ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ‘ ਬਣਾਈ ਚਾਹੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਣ ਦੇ ਨਾਲ – ਨਾਲ ਜਿਸ ਦਾ ਟੈਕਸ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਲੀ – ਹੋਲੀ ਅਸੀਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਕੰਨਟਰੱਕਸਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੀ ਮੇਹਰ ਸਦਕਾ ਉਚਾਈਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਚਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ, ਪੰਚਾਇਤ ਘਰਾਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਕੋਲੀਵਾੜਾ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਇਆ।

ਪੂਰੇ ਅੰਧੇਰੀ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ‘ਡੈਡੀ ਜੀ’ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਸਾਰੇ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਜੀ ਨੇ 4 ਬੰਗਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਲਗਭਗ 45 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਸੇਵਾ (ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਜ) ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ। ਸੂਰੀ ਸਾਬ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਨ । ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਉਸ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਲ 1991 ਵਿੱਚ ਜੀਟੀਬੀਪੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇੱਕ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇੜਲੇ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੱਪੜੀਆਂ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮਾਣ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਦਾ ਬੇਟਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਵਿਛੋੜੇ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। 9 ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 ਨੂੰ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਏ। ਸਵਰਗੀ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਜੀ ਦੇ 87ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ, ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ, ਸਾਲ ਵਿੱਚ 365 ਦਿਨ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇਵਿਡ 19 ਲੌਕਡਾਊਨ ਦੌਰਾਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 5000 ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ 9 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 6 ਬਰਸੀ ਦੇ ਭੇਗ ਤੇ ਪਰਵਾਰਿਕ ਮੈਂਬਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ (ਬੇਟਾ), ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ (ਪੋਤਰਾ) ਮੇਹਨ ਬੱਗੜ, ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਗਾਂਧੀ, , ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ, ਅਚਲੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓ ਆਦਿ ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਚਾਹੇ ਸੂਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ।

ਸਮਾਜ ਦਾ ਅਣਗੌਲਿਆ ਪਾਤਰ : ਮੇਰੀ ਦੌਲਤੀ ਰਾਮ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ,“ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਇੱਕ ਰੰਗਮੰਚ ਹੋ ਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਰੰਗਮੰਚ ਦੇ ਪਾਤਰ ”। ਰੰਗਮੰਚੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਪਾਤਰ ਆਪੇ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾ ਕੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾ ਰਿਹੇ ਤੇ ਕੋਈ ਮਰੀਜ਼ ਬਣਾਏ । ਕੋਈ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ । ਕੋਈ ਘੜੀਸਾਜ਼ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਰੰਗਸਾਜ਼ । ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚਰਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ । ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਰੁਤਬੇ ਅਤੇ ਕੰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਤਰ ਰੂਪ ਚ ਵਿਚਰਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਵਧੇਰੇ ਮਾਣਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਪਾਤਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਣਗੌਲੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਨੇ । ਮੇਰੀ ਦੌਲਤੀ ਰਾਮ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਨਜਦੀਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਬੋਹੜ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਚ ਫਸਾਇਆ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਲੱਕੜ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਜਿਹਾ ਖੋਖਾ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਦੌਲਤੀ ਰਾਮ ਮੇਚੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਦੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਖੋਖੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਐ “ ਦੌਲਤੀ ਮੇਚੀ ਦਾ ਖੋਖਾ ” । ਚੁਰੰਜਾ-ਪਚਵੰਜਾ ਸਾਲ ਨੂੰ ਢੁੱਕਿਆ ਦੌਲਤੀ ਇਕਹਿਰੀ ਕਾਠੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਮਾੜਬੂ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ । ਅੱਧੇ ਕਾਲੇ-ਚਿੱਟੇ ਮੁੰਨੇ ਸਿਰ ਦੇ ਅਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ-ਮੁੱਛਾਂ ਦੇ ਵਾਲ, ਮੋਟੇ ਬੁੱਲ੍ਹ , ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੋਇਆਂ ਚ ਆਈ ਚਿੱਟੀ ਗਿੱਦ, ਉੱਚੇ ਪਰ ਹਸੂੰ-ਹਸੂੰ ਕਰਦੇ ਦੰਦ ਅਤੇ ਗਲ ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲਾ ਪਾਇਆ ਲੋਕਟ ਦੇਖਕੇ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮਯੋਗੀ ਬੰਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣ ਲਈ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਬੱਸ ਫੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਆਪਣੀ ਜੁੱਤੀ ਨੂੰ ਪਾਲਸ਼ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਚੀ ਦੌਲਤੀ ਰਾਮ ਇੱਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪਾਤਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਅਣਗੌਲਿਆ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਉਹਦੇ ਤਾਈਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੰਮ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਦੀ ਚੱਪਲ ਜਾਂ ਜੁੱਤੀ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਗੰਢਕੇ ਤੁਰਨ ਲਾਇਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੌਲਤੀ ਮੇਚੀ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ । ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੇਠ ਨਹੀਂ , ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਉਸ ਵੱਲ ਕੋਈ ਤਵੱਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ । ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ । ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਛੋਟੇ ਕੰਮ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਕੀ ਫਲਸਫ਼ਾ । ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦੇ ਤਾਂ ਭਾਸ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਖੁੜਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੰਗੇਰਾ ਜੀਵਨ ਕਿੰਝ ਜਿਉਣੈ , ਦਾ ਫਲਸਫ਼ਾ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਣ ਵਾਲੇ ਅਦਨੇ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੈ । ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਜੱਕਦੇ ਜੱਕਦੇ ਨੇ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ,“ ਦੌਲਤੀ ਰਾਮ ਜੀ ਜਿਦਾਂ ਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਹੈ ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਿਹਾੜੀ ਤਾਂ ਥੋੜੀ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੋਉ ? ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲਦਾ ਹੋਣਾ ? ” । ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਉਸਨੇ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਤਾਅ ਜਿਹਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ,“ ਓ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਤੀ ਮਾਹਟਰ ਜੀ , ਨਾਂਓ ਮੇਰਾ ਦੌਲਤੀ , ਸਿਰ ਤੇ ਲੱਛਮੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਰੱਬ । ਉਸਨੇ ਖੋਖੇ ਦੀ ਛੱਤ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲੀ ਖੱਪੀ ਸੇਵਾ ਇਥੇ ਦੇ ਨੇਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪੱਖੇ ਵੱਲ ਇੱਛਾਗ ਕੀਤਾ । ਆਪਣੀਆਂ ਤਾਂ ਲਹਿਰਾਂ-ਬਹਿਰਾਂ ਨੇ , ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਤੋਟ ਨੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ” । ਇਹ ਕਹਿ ਉਹ ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੀ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਬੇਬਾਕੀ ਗੁਰਬਤ ਨੂੰ ਛਿੱਛਾ ਪਾਉਂਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਉਹ ਚਮੜੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਸਾਂਭ ਰੱਖਦਾ ਕਹਿੰਦਾ,“ ਮਾਹਟਰ ਜੀ , ਹਰੇਕ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ , ਲੋੜ ਵੇਖੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਛੋਟਾ ਬੰਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਦਿੰਦੈ , ਵੱਡੇ ਤਾਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਫਵਾ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ” । ਉਹ ਦਿਨ ਚ ਕਈ ਵਾਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਛੋਟੇ ਵਾਲੇ ਲਾਕਟ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਆਖਦਾ ,“ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੇਡੇ ਝਾੜਨ ਦੀ ਪੱਕੀ ਸੇਵਾ ਇਥੇ ਹੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ , ਮੱਥਾ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਟੇਕ ਆਉਣਾ ” । ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਜੋ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਭਾਲਣ ਦਾ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਤੇ ਕੰਮ ਚੋਰ ਨੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕੁਝ ਖਿਥਿਆ ਜਾ ਬੈਠਾ ਸੀ । ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ,“ ਅੱਜ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਦੌਲਤੀ ਰਾਮ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਓ ? ” । ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਮਾਹਟਰ ਜੀ , ਅੱਜ ਇੱਕ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਸੁਨੱਖੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਲੱਗਦੀ ਬੀਬੀ ਆਈ ਚੱਪਲ ਗੰਧਾਉਣ , ਚੱਪਲ ਗੰਦ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਮੈਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਗੰਢਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੀਬੀ ਸੁਗ ਜਾਰੀ ਮੰਨਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ,“ ਹੋਂ ਵੇ ਭਾਈ , ਤੂੰ ਰੋਟੀ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਖਾਨੈ ? ਮੈਂ ਰੋਹਾਨ ਹੋਵਾਂ ਤੇ ਨਾਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਜਿਹਾ ਆਵੈ , ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ,“ ਹੋਰ ਭਾਈ ਬੀਬੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੱਥ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਖਾਨਾਂ। ਫੇਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੁੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ,“ ਨਾ ਕਿਰਤ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਤਾਂ ਮੈਲੇ ਕੁਚੈਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮਾਹਟਰ ਜੀ ? ” । ਦੌਲਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਬੀਬੀ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ । ਮੈਂ ਦੌਲਤੀ ਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ,“ ਹਾਂ ਦੌਲਤੀ ਰਾਮ ਜੀ ਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹੱਥ ਮੇਲੇ ਕੁਚੈਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ , ਕਿਰਤੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੌਮ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਹੱਥ ਉਹਨਾਂ ਸੋਹਣੇ ਪਰ ਵਿਚਲੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲੋਂ ਲੱਖ ਦਰਜੇ ਚੰਗੇ ਨੇ ” । ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਉਹ ਮੁੜ ਤਾਰਾ ਚ ਆ ਗਿਆ । ਉਸਦੀ ਸਾਦਗੀ ਤੇ ਸਰਲ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇਖਕੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਗੁੰਝਲ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੀ ਅਣਲਿੱਖੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਅਣਗੌਲਿਆ ਪਾਤਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।*